

בס"ד. שיחת יום ה' פ' וישב, י"ט כסלו ה'תשח"י*.

בלתי מוגה

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה להכריז שיאמרו "לחיים". ואח"כ צוה לנגן ניגון "מיט אַ שטורעם"].

א. כ"ק¹ מו"ח אדמו"ר סיפר²:

כאשר רבינו הזקן ישב בתפיסה, חקר אותו ממלא-מקומו של השר ("טאָוואַרישטש-מיניסטער"), שהי' בקי בתנ"ך ומלומד בעניני יהדות.

אחת השאלות שהפנה אל רבינו הזקן היתה אודות פירוש הפסוק³:
"ויקרא ה' אלקים אל האדם ויאמר לו איכה" — וכי לא ידע הקב"ה היכן נמצא אדם הראשון, שלכן שאל אותו "איכה"?

כאשר רבינו הזקן השיב לו ע"פ פירוש רש"י, אמר לו השר: פירושו של רש"י יודע אני, אבל רצוני לשמוע פשוט מהרבי.

וענה לו רבינו הזקן: כאשר אדם הוא בגיל מסויים, למשל כך וכך — בנקבו את מספר השנים המדוייק של השר⁴ — שואל אותו הקב"ה: "איכה"? האם הנך יודע מהי תכלית בריאתך בעולם, מה הנך צריך לעשות, ומה עשית כבר?

וסיים כ"ק מו"ח אדמו"ר: המענה של רבינו הזקן להשר, הציל אותו — את רבינו הזקן — מכלות הנפש, כי, רבינו הזקן הי' בשמחה גדולה על כך שזכה לשבת בתפיסה ולמסור נפשו על תורת הבעש"ט והרב המגיד, והי' לו מזה תענוג גדול עד כלות הנפש. אלא שבשעה

הראשונה שזוכר אצל אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, וסיפר אז כמה ענינים שדיכר אביו בהתוועדות הנ"ל (מהנחה בלתי מוגה).
(3) כראשית ג, ט.

(4) פרט זה לא סיפר הרבי בהתוועדות הנ"ל, ומה שסיפר אז בשם אביו הוא רק נקודת המענה — שכיון שבחשטא עה"ד נפל אדה"ר ממדרגתו, הנה על זה באה השאלה: "איכה" — האם יודע הוא כיצד הי' צריך להיות, וכיצד הוא בפועל (מהנחה בלתי מוגה).

(* ההתוועדות נערכה כאולם הגדול אשר ב-824 נאָסטראַנד עוו. פינת איסטערן פּאַרקוויי. (1) שיחה זו הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפסה בלקנ"ש ח"א ע' 73 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, ועוד כמה פרטים מהנחה בלתי מוגה (ע"פ סרט-הקלטה).

(2) ב"ט כסלו לפני עשרים שנה (תרח"ץ (סה"ש תרח"ץ ע' 249 ואילך)), כאמרו, שאלאו חמישים שנה להתוועדות י"ט כסלו

שהתבונן שהקב"ה שואל אצל כל אדם: "איכה"? האם עשה את מה שצריך לעשות — הרי זה פעל עליו להשאר למטה, נשמה בגוף, ולפעול את הענינים שבשבילם ירדה נשמתו למטה.

ב. ענין שמתרחש אצל נשיאינו רבותינו הקדושים, שנשיא ורועה ישראל סיפר⁷ ומסר לנו — מהוה הוראה לצאן מרעיתו, לעדת החסידים, ועל ידם — לכל בני ישראל⁸.

כל יהודי צריך לדעת שהשאלה "איכה" — שואלים תמיד אצל כל אחד, מהגדול שבגדולים עד לקטן שבקטנים.

אלא ששאלה זו נשאלת אצל כל אחד לפי מהותו⁹:

אצל אחד תובעים בשאלה "איכה" — להמנע מכלות הנפש¹⁰ (ע"ד מ"ש בבני אהרן "בקרבכם לפני ה' וימותו"¹¹), כי אם למלא את השליחות והעבודה שלו למטה, להשלים את הכוונה דדירה בתחתונים;

ואצל אחד תובעים בשאלה "איכה" — שלא להשקיע את עצמו בתאוות וכדומה שע"ז יפול לגמרי¹², כי אם להתחזק בלימוד התורה וקיום המצוות.

ותביעה זו מהוה נתינת-כח שכל אחד יוכל למלא עבודתו ולהשלים את הכוונה שבשבילה נברא, בשמחה ובטוב לבב.

ג. אודות שייכותה של השאלה "איכה" למאסרו של אדמו"ר הזקן — אפשר לומר:

מאסרו של אדמו"ר הזקן בא מצד הקטרוג שהי' אז על גילוי רזין דאורייתא (סודות התורה) — תורת החסידות.

היפך הכוונה ד"לשבת יצרה" (מהנחה בלתי מוגה).

(11) ר"פ אחרי. וראה אוה"ח שם.
(12) והיינו, שבשעה שרואה ענין של עולם הזה שהוא "נחמד למראה וטוב למאכל" (בראשית-ב, ט), אזי שוכח מהותו — שנקרא "אדם" ע"ש "אדמה לעליון" (ראה של"ה ג, רע"א. ועוד), ושוכח על התפקיד שצריך לפעול, ובמילא יכול ליפול ממדרגתו, ואז נעשה מעמד ומצב (כהלשון בקבלה ובחסידות) (ראה זח"ג קלה, ב. הנסמן באג"ק ח"ב ס"ע ד) ד"מאן דנפיל מדרג' איקרי מית" (מהנחה בלתי מוגה).

(5) ועאכו"כ אצל בני ישראל, עליהם נאמר (יבמות סא, רע"א) "אתם קרויין אדם" (מהנחה בלתי מוגה).

(6) תנועה הפכית מכלות הנפש — התיישבות אודות בכלים (מהנחה בלתי מוגה).
(7) שבוודאי אין זה סיפור דברים בעלמא, אלא גם ענין של תורה, מלשון הוראה (מהנחה בלתי מוגה).

(8) ראה גם תו"מ ח"כ ע' 158. וש"נ.
(9) והיינו, שבשאלה זו יכולה להיות הבהרה ("די באווארעניש") בנוגע לענינים שהם מן הקצה אל הקצה (מהנחה בלתי מוגה).
(10) שהרי כליון הנשמה מן הגוף הוא

כאשר רבינו הזקן גילה ופירסם רזין דרזין דאורייתא לכל בני ישראל, בכך שהמשיכם והורידם בשכל וחב"ד של נפש האלקית, שעייז נמשכים ויורדים גם בחב"ד דנפש השכלית ונפש הבהמית, ועד שיפעל ויחדור ("דערנעמען און דורכנעמען") גם את הגוף הגשמי — אזי נתעורר על זה קטרוג למעלה, ומצד זה נמשך הקטרוג במאסר למטה.

וכמו כן בנוגע להנצחון והגאולה למטה — שהי' זה מפני שלמעלה נתנו רשות, כח וציווי, לגלות רזין דרזין עד לשכל אנושי, ומצד זה באה גם למטה גאולת רבינו הזקן ותורת החסידות¹³.

אך כיצד אפשר להמשיך ולהוריד רזין דרזין בהתיישבות בשכל אנושי? הרי רזין דרזין צריכים לפעול ענין של כלות הנפש¹⁴ והיפך ההתיישבות¹⁵?

אלא, בשעה שרבינו הזקן, בהיותו במעמד של כלות הנפש, שמע את השאלה ששואלים מלמעלה, "איכה", האם פעלו את כוונת הבריאה לעשות לו יתברך דירה בתחתונים — הרי זה נותן כח שהתחתונים כפי שהם במציאותם יהיו דירה לעצמות.

ענין זה הסיר את ההגבלות¹⁶ — כיון שלא עושים זאת לבד, אלא בשליחותו (של מקום) ובכחו של זה שמכריז "איכה"¹⁷, שזהו עצמות,

שנתגלה בפנימיות התורה — לחבר "עומק רום" עם "עומק תחת", ולעשות דירה לו ית' דוקא בתחתונים, כפי שהנפש קשורה עם הגוף. וזוהי גם הנקודה של תורת הבעש"ט (נסמן לקמן רס"ד) על הפסוק "כי תראה חמור שונאך גוי' עזוב תעזוב עמו" — שכאשר תסתכל על ה"חמור", חומר הגוף, תראה שהוא "שונאך", ששונא כל ענין של רוחניות, ועאכ"כ ענין של תכלית הרוחניות, ואעפ"כ, "עזוב תעזוב עמו" — לא לשבור את הגוף ע"י תעניות וסיגופים, אלא לעבוד עמו, היינו, שיחד עם הגוף צריכים למלא את רצון הקב"ה, עייז שעובדים אותו בשמחה וטוב לבב בעניני המצוות, שכללותם נתלבשו בעניני עוה"ז הגשמי (מהנחה בלתי מוגה).

(17) וכפי שהי' אצל אדה"ר בהתחלת עבודתו: מיד לאחרי נפילתו ממדרגתו, ניתן לו הכח — ע"י השאלה "איכה" — להתעורר בענין התשובה (ראה ב"ר ספכ"ב),

(13) ראה גם שיחת י"ט כסלו תשט"ו בתחלתה (תו"מ ח"ג ע' 129 ואילך), ובהנסמן שם בהערה 1.

(14) ע"ד שמצינו (זח"א צח, ב (במהנ"ע)) אצל רבי עקיבא שזלגו עיניו דמעות מרוב התענוג בסודות התורה (מהנחה בלתי מוגה). (15) ויתירה מזה: תובעים שתהי' התפעה של רזין דרזין עד ל"תוצה", היינו, אפילו לאלו שהם מחוץ לגבול הקדושה — שזהו תכלית ההיפך מכלות הנפש לאלקות (מהנחה בלתי מוגה).

(16) היינו, שיהיו יכולים לדרוש מהאדם, שהוא מוגבל, שיהיו אצלו שני הפכים: לפעול בעצמו הכנה והשגה בענין של בליגבול, ואעפ"כ, ישאר הגוף המוגבל על עמדו, מעמדו ומצבו, והנשמה תהי' קשורה עם הגוף כפי שהוא למטה מוגבל בענינים גשמיים, "לשבת יצרה".

והרי זהו החידוש של תורה — כפי

שהוא נמנע הנמנעות¹⁸ ונושא הפכים, ואז ממשיכים גם סתים דאורייתא שיהי' בגילוי, וענין זה מעורר ומגלה את הסתים שבנשמה כפי שקשורה עם סתים דקוב"ה¹⁹.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "צמאה לך נפשי" (החדש) — משמחת-תורה השתא. ואח"כ צוה לנגן "אבינו מלכנו".]

* * *

ד. השאלה "איכה" — צריכה לעורר את התשובה, ובאופן שהתשובה תבוא עד לפועל ממש, היינו, שתהי' העבודה עם הגוף, כפירוש הבעש"ט²⁰ ב"עזוב תעזוב עמו"²¹.

וענין זה — ככל עניני התומ"צ — שלימותו בגלוי ובפועל (אינה בזמן הגלות, לאחר החורבן, אלא) תהי' לימות המשיח, כמ"ש בנוסח תפלת מוסף דיו"ט: "ושם נעשה לפניך .. כמצות רצונך", כי, כל זמן שעדיין לא נתקיים היעוד²² "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", ישנם ענינים המבלבלים שלא תוכל להיות השלימות ד"כמצות רצונך"²³.

אמנם, כיצד זוכים שתומשך בגלוי היכולת והפועל ד"כמצות רצונך"? — הרי זה תלוי בכך שבזמן הגלות, קודם קיום היעוד "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", עושה האדם כל מה שביכלתו ומה שתלוי בו, ואז, "קוב"ה שריא באתר שלים"²⁴, שהו"ע האתערותא דלעילא להמשיך במעשה האדם את השלימות ד"כמצות רצונך".

וכללות הענין בזה — שמשיח פועל ב"חמור שונאך" להיות "עני ורוכב על חמור"²⁵.

ה. עפ"ז יובן גם מ"ש בפרשת השבוע דאזלינן מיני, פרשת

שמגעת למקום נעלה ביותר שאפילו צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד שם (ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד). וענין זה — אומר רבינו הזקן — ישנו גם בחייו של כל יהודי עד סוף כל הדורות, שבאה אליו ה"בתיקול" — ע"י נפשו האלקית, שהיא "חלק אלקה ממעל ממש" (תניא רפ"ב) — ששואלת את הגוף ונפש הבהמית: "איכה", ועי"ז מעוררת ומעודדת ומחזקת אותו לידע תכלית בריאתו ומה שצריך לפעול (מהנחה בלתי מוגה). (18) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח. סי' החקירה להצ"צ לד, ב ואילך. ובכ"מ. (19) ראה זח"ג עג, א. לקו"ת ויקרא ה, ג. ובכ"מ. (20) ראה כתר שם טוב (הוצאת השנ"ט) בהוספות סכ"א. וש"נ (נעתק ב"היום יום" כח שבט). (21) משפטים כג, ה. (22) זכרי' יג, ב. (23) ראה תו"ח ר"פ ויחי. המשך וככה תרל"ז פי"ז ואילך. ועוד. (24) ראה זח"ג צ, ב. (25) זכרי' ט, ט.